

EESTI RAHVA AJALUGU

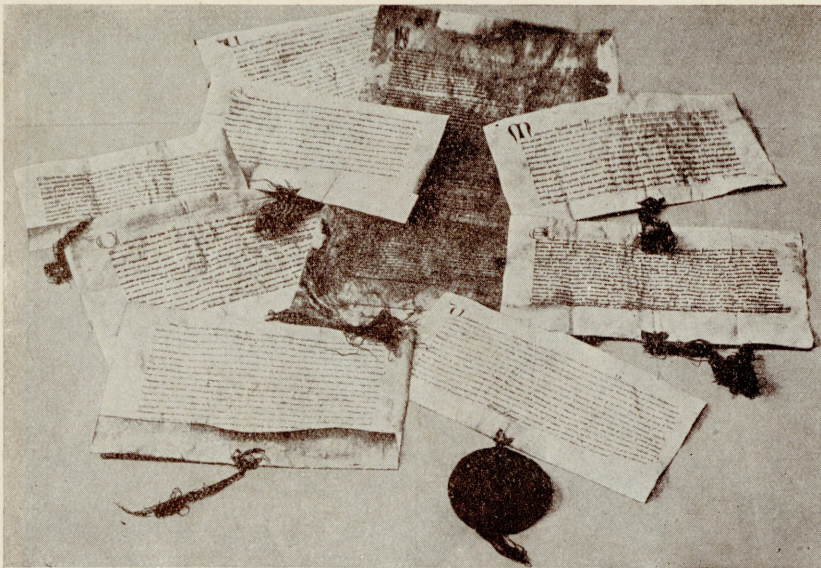
MUISTSED EESTI SÕDURID

*Rekonstrueeritud E. R. Muuseumi ja
Ülikooli Arh. kabineti leidiste põhjal.*

**UUS
AJALOO-
TEADUSLIK
SUURTEOS**

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOOGU

6 19677042

Kogumik keskajal võltsitud pärgament-ürrikuid, mille väljaandjana on näidatud üksikud Taani kuningad XI—XIV sajandist. Ees vasemal kuningas Eeriku poolt antud ürik Püha Mikliinaiskloostri asutamise kohta Tallinnas. Ürikon dateeritud 15. aug. 1093. a. Teised pildid näha olevad ürikud sisaldavad samale kloostrile mitmesuguste eesõiguste kinnitamist ja majanduslike hüvede lubamist. Võltsimine on toime pandud arvatavasti XV sajandil. Ripuvad vahast pitsserid on osalt võetud muude dokumentide juurest ja kinnitatud võltsingute külge.

R. Keskarhiivi kogudest.

Aegade voolust jääb sadestisi, mis aastatuhandete järel kõnelevad möödunud sündmusist. Mida kõrgemale tasemele keegi rahvas jõudnud, seda sügavamale aegade hämarusse ta süüvib ja seda tähelepanelikumalt ta kuulatab minevikupäevade kõnet. Ajalooteadus on seoses tänapäeva elu pisimategi üksikasjadega ja moodsa inimese teadlik suhtumine poliitika-, majanduse- ja kultuurielu nähtustesse nõuab oma rahva mineviku põhjalikku tundmist, selles minevikus avalduvate mitmekesiste ühiskondlike tegurite jälgimist, mis vajutavad pitseri nii üksiku isiku kui terve rahvuse olemasolule.

Ja millise rahva käekäigu jälgimine võikski viia ajaloo igavese liikumise paremale tunnetusele, kui eesti rahva aastatuhandete vältelised rännakud tema imelise saatuse tuulte pöörises? On ju eesti rahva kogu ajaloos **nii palju juhuslikku, nii palju paratamatust! On keerulisi ajalooliste tegurite kombinatsioone, on loendamatu fakte ja lähtekohti rahvaste saatusi kujundavate jõudude tundmaõppimiseks ja hindamiseks!**

*

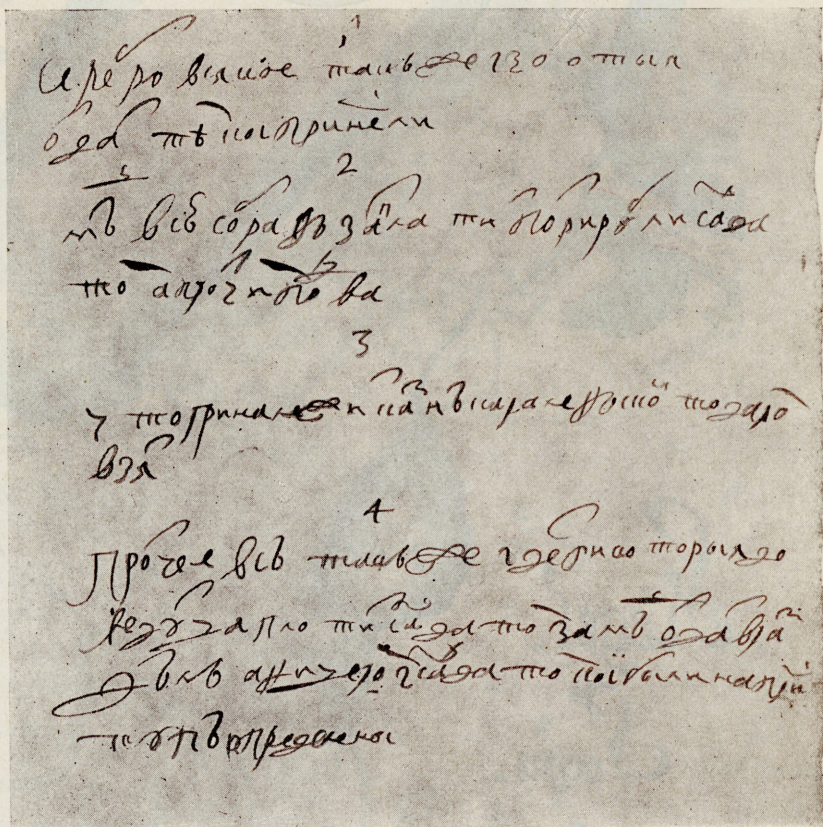
Rahva minevik — see on nagu suur looduslik maapõuevara. Tal on väärtust vaid nii palju, kui palju teda ellu äratatakse ja praeguse ning tulevaste inimpõlvade teenistusse pannakse.

Ka eesti rahvuse minevikus peituv suur ühisvara vajab senisest ulatuslikumat rakendust, et ta võiks rikastada meie teadmisi ja mõjustada meie teotsemist üha rohkemal määral. Selleks on aga vajalikud teosed, mis küllaldase põhjalikkusega käsitleksid meie ajalugu. Need puudusid meil seni, — endised tööd olid väikeseulatuslikud ja vananenud.

On saanud seepärast paratamatuks uue, kapitaalsete teoste koostamine, mis ei vaatleks ainult võõraste elementide ja võimude teotsemist meie

territooriumil, vaid põhjalikult jälgiks ka eesti rahva nii vaheldusrikka saatuse kujunemist ning ta sisemist orgaanilist arengut. Säilinud allikmaterjali ja sellekohase kirjanduse läbitöötamine vastavalt moodsatele teaduslikkudele meetoditele võimaldab vabaneda senistest võõrapäras- test ajaloofaktide tõlgendamistest ning valgustada neid uutest, eestilistest vaatekohtadest.

Teadlikum osa meie rahvast ootab juba ammuugi teose ilmumist, mis vastaks neile nõudeile. Pikema ettevalmistamise järel ilmub see teos nüüd. — See on täielik „EESTI RAHVA AJALUGU“.

R. Keskarhiivi kogudest.

Narva vallutamise järel 20. aug. 1704 venelaste poolt lubati vene sõduritele teatud aja jooksul linnas rüüstata. Kokkurüüstatud vara asjus andis tsaar Peeter 21. aug. järg- mised oma käega kirjutatud instruksioonid.

1. Серебро всякое также і золотыя от- дать тѣмъ кои принесли
2. Мѣдь всю собраюъ заплатитъ по три рубли салдатомъ а прочимъ по два
3. Что принадлежитъ казнѣ каралеѣвской то даромъ взять
4. Протчее всѣ также і денги, которыя до- ведуца плотить салдатомъ за мѣдь отдать в раздѣль аеицеромъ і салдатомъ кои были на приступъ определены

1. Igasugune hõbe, samuti kuld, anda toojatele (s. t. rüüstajatele).
2. Vask kõik kokku koguda ja maksta soldatitele kolm, muile aga kaks rubla.
3. Mis kuulub Rootsi kroonule (=kuning- likule kassale), see võtta tasuta.
4. Kõik muu, samuti raha, mis tuleb sol- datitele maksta vase eest — jaotada ohvitse- ride ja soldatide vahel, kes olid määratud osa võtma rünnakust.

Tallinna ja lähem ümbrys 1689. a.
Maamõõtja Holmbergi valmistatud kaart.

R. Keskarhiivi kogused.

Steinbruket = kivi-murd.
Öfverste quarnen = Ülemiste veski.

Krog = kõrts.
Landzwägen = maantee.

Stadsens Muulbete och Ängier = linna
karjamaa ja niidud.

Tegel Kopleet = Telliskoppel.
Kahl Holmar = Paljassaared.

Märk tähendab völlast (praeguses Juhkentali raioonis).

„EESTI RAHVA AJALUGU“ ÜKSIKVIHKÜDENA MÜÜGILE EI TULE — OMANDATAV
AINULT ETTETELLIMISE TEEL!

TELLIGE OMALE „EESTI RAHVA AJALUGU“ KOHE, KASUTADES SELLEKS
KÄESOLEVA PROSPEKTI VIIMASEL LEHEKÜLJEL OLEVAT TELLIMISEDELIT!

Kanepi laulukoor, kes võttis osa esimesest üldlaulupeost 1869.

Ülesvõte tehtud 1872 a. Alumises reas (alates kolmandamaga vasemalt) Kanepi kihelkonna kooliõpetajad P. Abel, A. Arras ja J. Erlemann, kes olid üksteise järel koorijuhatajaiks. Teises reas vasemalt kolmas Hans Kann, kes tänini osa võtnud kõigist üldlaulupidudest. Väljaarvat üks taluperemees on kõik kooriliikmed kutselt kooliõpetajad.

„EESTI RAHVA AJALOOS“ on liidetud orgaaniliseks ühiskoeks kõik senised uurimistulemused, kusjuures tühikute täitmiseks koostajate poolt on ette võetud eriuurimisi. Need eriuurimised on teostatud koduja välismaade arhiivmaterjalide põhjal, mis rõhuvas enamikus seni teaduslikus kirjanduses pole leidnud käsitlemist, ja need uurimistulemused avaldatakse esmakordselt „Eesti rahva ajaloo“.

„EESTI RAHVA AJALOOS“ on leitud õnnelik lahendus, kuidas tervikuks kokku sulatada teadusliku ja populaarteadusliku käsitusviisi paremusi. Selle tagajärjel, hoolimata sisu ulatusest ja andmete rohkest, on teos loetav nii põnevalt, et see käest pannakse vaid siis, kui temaga tutvunud kaanest kaaneni.

„EESTI RAHVA AJALUGU“ ilmub vihkudekaupa, **15** vihku, mis moodustavad kolm köidet (igas köites 5 vihku), kokku umbes **1600** lk.

E. R. Muuseumi kogudest. Sakkeri foto.

Liivimaa õpetajate sinodil 1870-ndail aastail oli Paistu õpetaja Hansen kõne pidanud tolaegsete eesti rahvuslike püüete vastu. Kõne ära kirja oli C. R. Jakobson saanud kuidagi enda kätte. Hanseni kõnele valmistasid siis Ado Reinvald (vasem.) ja J. Kunder demonstratiivse hävituse. Pildil on näha, kuidas J. Kunder lõikab kääridega käsikirja katki. Politsei sai aga sellest toimingust teada ja hakkas juuresolevat ülesvõtet otsima, kuid tagajärjetult.

„EESTI RAHVA AJALOOS“ on esmakordselt sellises ulatuses katsutud eesti minevikku teha ka nähtavaks. Selleks on teos rikkalikult ilustatud ühe- kuni kuuevärviliste piltidega ja kaartidega tekstis ja eritahvlitel kriitpaberil, kokku umbes **300** pilti. Samuti sisaldab teos hulga päevapiltlike ülesvõtteid valitsusasutiste, kohtu- ja salaarhiivide haruldastest dokumentidest, mis seni olid avalikkusele kättesaamatud.

„EESTI RAHVA AJALUGU“ on trükitud väga heale paberile ja kujuneb väliselt eesti kirjaturu üheks kaunimaks väljaandeks, olles väärikaks ehteks igale eesti kodule.

„EESTI RAHVA AJALUGU“ on tehtud kättesaadavaks igale oma rahva minevikust huvitatud eestlasele ka hinnalt, vaatamata erakordsetele ainelistele kuludele, millega seotud säärase suurteose väljaandmine.

EESTI RAHVA AJALUGU TOIMETAJAD:

Juhan Libe, ajaloolane, publitsist.

August Oinas, Eesti Sugukondade Uurimise Büroo juhataja.

Hendrik Sepp, dr. phil., T. Ü. Eesti ja Põhjamaade ajaloo dots.

Juhan Vasar, dr. phil., T. Ü. üldajaloo dots.

EESTI RAHVA AJALOO KOOSTAMISEST

oma erialalistes küsimustes võtavad osa:

N. Köstner (T. Ü. majandusteaduse professor), **O. Loorits**, dr. phil. (Eesti Rahvaluule Arhiivi juhataja), **J. Mark**, dr. phil. (uurali keeleteaduse professor), **Fr. Puksov** (T. Ülikooli raamatukogu juhataja), **O. Sild** (ajaloolise usuteaduse professor, usuteadusliku arheoloogilise kabineti juhataja), **J. Uluots** (prorektor, Eestimaa õiguse ajaloo professor) j. t. silmapaistvad eesti teadlased.

Eeltellijaile erakordselt soodustatud hinnad:

1932. a. lõpuni — 20 krooni terve teose eest või

7 krooni esimese köite eest, mõlemal juhul terve summa tasumisel kohe ühes tellimise äraandmisega.

7 kr. 50 senti, — esimese köite hind, kui soovitakse tasumist vihkudekaupa à Kr. 1.50 vihust, kusjuures iga vihu hind tuleb ette tasuda. Peale terve teose ilmumist lastakse EESTI RAHVA AJALUGU müügil hinnaga **Kr. 30.**—

Eespool-märgitud hinnad on arvatud brošeeritud vihkudelt.

Üksikmüügil EESTI RAHVA AJALOO vihud ei tule.

EESTI RAHVA AJALUGU ilmub iga kuu üks vihk, välja arvatud 3 suvekuud.

TRÜKITÖÖ.

Käesolevaga tellin teilt „E. R. AJALOO“

a) 3 köidet (15 vihku) hinnaga 20 krooni,

b) 1 köite (1.—5. vihku) hinnaga 7 krooni,

c) 1 köite hinnaga 7 kr. 50 senti kusjuures kohustun tasuma iga vihu ilmumisel 1 kr. 50 senti

Raha, krooni, saatsin teie posti jooksvale arvele nr. 2055 ja palun vihud saata järgmisel aadressil

(Perekonna- ja eesnimi trükitähtedega!)

(Täppis postiaadress trükitähtedega!)

(Allkiri)

Postmark

2 senti.

K./Ü. „LOODUS“

TARTU

Ülikooli tän.

EESTI RAHVA AJALOO

ESIMESE VIHU ILMUMISEL ON AJAKIR- JANDUSES ELAVALT SÕNA VÕETUD.

ALLPOOL MÕNED KATKENDID ARVUSTISTEST:

Esimese vihu järgi otsustades on toimetuse oma ülesandega üsna hästi hakkama saanud.

Raamatu sisu on üldiselt õnnestunud, materjal hästi valitud ja kaasakiskuvalt, põnevalt edasi antud. Eriti huvitavaks teeb käesoleva teose see asjaolu, et temas kuuleme tihti küll endisi arvamusi ja vaateid ühe või teise küsimuse kohta Eesti ajaloost, kuid neisse suhtutakse kriitiliselt, iganud vaated heidetakse kõrvale ja nende asemele püstitatakse uued teooriad, mis hoolikalt välja valitud viimastel aastatel ilmunud rohkest ajaloo teaduslikust literatuurist.

V. Orav, „Päevaleht“.

Umbkaudne kobamine meie rahva minevikus on selle esimese vihu ilmumise muutuva süstemaatiliseks uurimuseks, kuigi väga populaarseks. Ilmne on soov meie mineviku heledamaid ajajärke esile tõsta, neid teha n.ö. elamisväärteteks. Iseäranis silmapaistev selle poolest on nn. eestlaste viikingiaeg, see ajajärk, kus eestlased hüpoteetiliselt valitsesid Läänemerd. Kuid siiski on ka sel oma arvustav noot juures, oma teaduslikult sagedasti kahtlev ja hüpoteesi ka sellena nimetav kaalutlus. Igatahes puudub aga see valgustamisviis, mis näiteks saksa koolides germaanlaste ajaloo kohta oli maksev, kus kõik germaani tõud ja nende tegelased olid õilsad ja kõlblad ning vastaspool tige ning ülekohtune.

Hoia Ronk, „Postimees“.

Käesolev esimene vihk on väga huvitav ja tõotuslik: rohkesti on selles uudset materjali, ümberhinnanguid ja uusi äsjapüstitatud vaatekohti . . . Välimuselt on teos üks nägusamaid, mis meie kirjandusturul üldse ilmunud. Säärast ilusat välimust, head paberit, puhast ja selget trükki on „Eesti rahva ajalool“ õigustatud nõudma ka meie rahvustunne ja eneseuhkus. See teos suudab rahuldada — otsustades esimese vihu järgi — ka kõige nõudlikumat kahtlejat ja skeptikut. Julgesti võib selle tellimist soovitada kõikidele kolleegidele ja üldse igale eestlasele.

P. H., „Õpetajate Leht“.

Autoreil on, nagu näha, püüd käsitleda meie ajaloolisi nähtusi nende konkreetse sisu ja asendi seisukohalt nii pragmaatilises ajaloos kui ka kultuurilises evolutsioonis. See on täiesti vastuvõetav seisukoht, sest lugejaskonda on tarvis viia meie ajaloolise mineviku süvendatud mõistmisele.

Väga oluline on käesoleva teose juures, et endisi seisukohti ja vaateid nii üksikküsimuste kuid ka üldarengu suhtes võetakse kriitiliselt, püüdes asendada neid uutega, vastavalt ajaloo teaduse saavutistele . . .

„Eesti rahva ajalugu“ tahab kujuneda teoseks, mis ei jää taha suurrahvaste sellelaadilistest tõist.

Kõigi ajaloo harrastajate, nii noorte kui vanade, juures peaks „Eesti rahva ajalugu“ leidma kõige soojemat poolehoidu. Käesolev suurteos ei tohiks puududa üheski alg- ja keskkoolis ning rahvaraamatukogudes.

J. Adamson, „Kaja“.

Ilmunud vihk jätab nii väliselt kui trükitehniliselt hea mulje ja on nii ainelt kui ka eriti seepoolest, et see on esimene anne kavatsatud suuremast tööst, omane äratama kirjandusturul tähelepanu.

E. Laid, „Postimees“.

Raamatus üllatab tema ladusalt voolav elav jutustusviis, mis mõne ajalehe joonealusega võib võistelda . . . Väga sümpaatne on raamatu püüde meie vanemat ajalugu ümber hinnata, välja minnes eestlaste eneste seisukohast. On kirjutatud vaba rahva, mitte aga orjarahva ajalugu.

As., „Vaba Maa“.

See teos on väärt, et tema ilmumist meeeldi näha ja teda soovitada.

„Meie Maa“.

Koguteos

MAAILMA MAAD JA RAHVAD

on jõudnud lõpule 18. vihuga.

K.-Ü. „Looduse“ järgmise suurväljaandena ilmub

EESTI RAHVA AJALUGU

See on teos, mis peaks
asetsema a u k o h a l
iga eestlase kodus.

1. jaanuarini 1933 võite
selle ilusaima jõulukingi
omandada 20 kr. eest.